Focus

SEOR

Luuk Schreven

‘SEOR is als zelfstandige bv onderdeel van de EUR Holding, waar de Erasmus Universiteit eigenaar van is. In de praktijk hebben wij vooral te maken met de Faculteit der Economische Wetenschappen die vertegenwoordigd is in de Raad van Commissarissen’, zegt directeur Prof.dr. Jaap de Koning. Zijn bedrijf wil via onderzoek, advisering en onderwijs & training helpen sociaal-economische verschijnselen inzichtelijk te maken en wetenschappelijk verantwoorde oplossingen te vinden voor sociaal-economische problemen.

WIEBE KIESTRA

SEOR-directeur De Koning: ‘Hopelijk komt er in de toekomst meer ruimte voor diepgravend, strategisch onderzoek’

‘SEOR moet zichzelf bedruipen, we werken dus op commerciële basis in opdracht van vooral de overheid, maar we hebben ook wetenschappelijke doelstellingen en we willen publiceren. Door onze organisatievorm kunnen we kruisbestuiving nastreven tussen ons toegepaste onderzoek en het wetenschappelijk onderzoek dat aan de faculteit wordt uitgevoerd. In samenwerking met de faculteit lukt het vaak om ook onze wetenschappelijke doelstellingen te realiseren.’

‘Het gaat bij ons onderzoek bijvoorbeeld om beleidsevaluatie van maatregelen op het gebied van de arbeidsmarkt zoals het re-integratiebeleid. Denk daarbij aan vragen als: hoe is die re-integratie georganiseerd? Hoe wordt er uitvoering aan gegeven en wat is de effectiviteit van het beleid?’, aldus De Koning. Maar het onderzoek van SEOR is niet alleen gericht op korte-termijnbeleid of acute vragen. SEOR voert ook meer exploratief onderzoek uit. ‘Bijvoorbeeld om meer inzicht te krijgen in achtergronden van verschijnselen zoals werkloosheid. Hiervoor worden onder meer transities op de arbeidsmarkt in kaart gebracht en verklaard en worden mensen op lange termijn gevolgd.’

De opdrachtgevers van SEOR zijn in de eerste plaats op het niveau van de centrale overheid te vinden, maar er wordt ook steeds meer onderzoek verricht voor gemeenten. Daarnaast werkt SEOR voor sectororganisaties en bedrijven. ‘Voor bedrijven verrichten we vooral analyse en onderzoek op het gebied van marktwerkingsvraagstukken’, zegt De Koning. ‘Op internationaal vlak werken we onder andere voor de Europese Commissie en de Wereldbank.’ Regelmatig komt het voor dat SEOR onderzoek uitvoert in samenwerking met andere instellingen. ‘We werken momenteel bijvoorbeeld samen met TNO, maar ook het Rotterdams Instituut voor Sociaal-wetenschappelijk Beleidsonderzoek, het RISBO is een van onze partners.’

Over de gebruikte gegevensbronnen is De Koning kort: ‘Er zijn voor ons twee zeer belangrijke bronnen. Enerzijds zijn dat CBS data, zoals het Inkomens Panel Onderzoek (IPO) of de registraties van de UWV en CWI die via het Centrum voor Beleidsstatistiek toegankelijk zijn voor onderzoek. Anderzijds gaat het om de panels van de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (OSA).’ Op het gebied van data heeft De Koning een belangrijke wens voor de toekomst: ‘Het is essentieel voor ons type onderzoek dat de arbeidsmarktpanels van OSA blijven bestaan en liefst uitgebreid en verbeterd worden.’ Daarnaast is er de hoop en het vertrouwen dat het Centraal Bureau voor de Statistiek via zijn Centrum voor Beleidsstatistiek steeds meer data beschikbaar zal stellen voor onderzoek.

De eigen dataverzamelingen van SEOR zijn meestal niet zo omvangrijk. Voor specifieke onderzoeksprojecten worden wel eenmalige enquêtes uitgevoerd waarvan de gegevens soms ook buiten het betreffende onderzoek gebruikt kunnen worden. ‘Een belangrijke verzameling die werd onderhouden door het Instituut voor Sociaal-Economisch Onderzoek (ISEO), inmiddels opgegaan in SEOR, komt uit het onderzoek naar de sociale positie en het voorzieningengebruik van allochtonen, het SPVA onderzoek,’ aldus De Koning. ’Geanonimiseerde enquêtegegevens worden vaak via DANS beschikbaar gesteld voor verder onderzoek.’

De Koning en SEOR merken dat opdrachtgevers beknibbelen op budgetten voor onderzoeksopdrachten: ‘Dit gaat vaak ten koste van de kwaliteit van het onderzoek en dat is spijtig. Hopelijk komt er in de toekomst weer meer ruimte voor diepgravend, strategisch onderzoek om op basis daarvan beleid te kunnen formuleren en niet slechts te toetsen.’

Een kijkje in Elsschots keuken

Een wetenschappelijke uitgave van moderne literatuur biedt altijd een blik achter de schermen. De tekstbezorger maakt voor de lezer inzichtelijk hoe de tekst zich heeft ontwikkeld. In een genetische editie worden de verschillende stadia ook daadwerkelijk weergegeven. De lezer kan elke doorhaling en toevoeging zien, krijgt daardoor een beter begrip van de ontwikkeling van de tekst en, in het ideale geval, ook van de betekenis.

Extra spannend is het om dat procédé toegepast te zien op een tekst met de titel ‘Achter de Schermen’ – een tekst die zelf pretendeert het proces van schrijven inzichtelijk te maken. Willem Elsschot schreef zo’n tekst over de totstandkoming van de ‘Opdracht’ bij zijn roman *Tsjip*, en onlangs kwam een elektronische editie van die tekst uit, bezorgd door Peter de Bruijn, Vincent Neyt en Dirk van Hulle. Elsschot voelde zich miskend door de ontvangst van

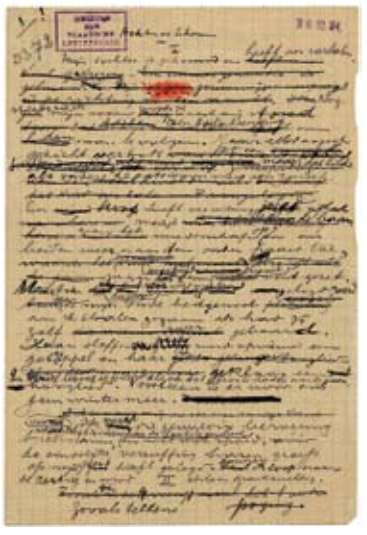

Tsjip, en schreef in reactie ‘Achter de Schermen’, waarin hij laat zien hoe de ‘Opdracht’ onder zijn handen groeide. ‘Achter de Schermen’ moest het *l’árt pour l’art* van *Tsjip* laten zien, en inzichtelijk maken hoe er aan de tekst gewerkt en geschaafd was.

De elektronische editie toont alle bestaande bronnen van de ‘Opdracht’ en van ‘Achter de schermen’. Van alle bronnen is een afbeelding en een tekst beschikbaar. Met behulp van TEI-codering (zie elders op deze pagina’s) is het mogelijk gemaakt om de ontwikkeling van elke zin te volgen. Van het meest complexe manuscript is zelfs een ‘topografische transcriptie’ beschikbaar, een tekst die de plaatsing van de woorden op het papier volgt. Helaas bestaat er van de ‘Opdracht’ zelf geen manuscript meer.

We kunnen dus nu precies zien hoe Elsschot in ‘Achter de schermen’ het wilde voorstellen dat de ‘Opdracht’ gegroeid was – het echte bewijsmateriaal is voor altijd zoek. Toch maken de bezorgers aan de hand van de correcties in het manuscript van ‘Achter de Schermen’ aannemelijk dat Elsschots voorstelling van zaken niet zonder meer betrouwbaar is. Het is een stukje theater dat Elsschot opvoert voor zijn lezers, zo suggereren zij. Dankzij deze editie hebben we nu alle bronnen bij de hand om te bestuderen hoe dat theaterstuk tot stand kwam.

‘Achter de Schermen’ is een uitgave van het Center for Manuscript Genetics (Universiteit van Antwerpen), het Huygens Instituut (KNAW) en het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (KANTL). (Peter Boot)

Een nieuwe start voor het Text Encoding Initiative

Het Text Encoding Initiative (TEI) vierde onlangs zijn twintigste verjaardag met het uitbrengen van een geheel vernieuwde versie van de Guidelines, de richtlijnen voor tekstcodering die zijn voornaamste product vormen. Het TEI werd opener, constateert Peter Boot.

De eerste initiatieven voor een gezamenlijke standaard voor tekstcodering dateren van 1987. Om teksten door de computer te kunnen laten verwerken hadden taal- en letterkundigen de behoefte bepaalde aspecten van teksten gestructureerd te kunnen vastleggen. Het Text Encoding Initiative is opgericht om in die behoefte te voldoen. Met enig succes: de richtlijnen van het TEI zijn in gebruik bij veel digitale bibliotheken (als de DBNL), in veel editie-projecten (zoals in de editie van Elsschot, zie elders op deze pagina’s) en ook voor taalkundige corpora wordt TEI vaak gebruikt.

Zo langzamerhand had het TEI wel een beetje last van de wet van de remmende voorsprong: in 1987 bestond bijvoorbeeld het web nog niet. De codeertaal XML, die sinds 1999 niet meer weg te denken is uit de wereld van de IT, moest nog worden uitgevonden, net als Unicode, nu de algemeen geaccepteerde standaard voor het vastleggen van lettertekens in niet-romeins schrift.

Er bestond dus behoefte aan een nieuwe versie van de TEI Guidelines, waarbij de richtlijnen zouden worden aangepast aan de huidige stand van de techniek. Bovendien was het tijd de richtlijnen behoorlijk uit te breiden op die terreinen waar ze onvoldoende houvast voor de tekstcodering boden.

Die nieuwe versie, met als codenaam P5, is onlangs uitgekomen en op beide gebieden is belangrijk werk gedaan. Wat betreft de modernisering: er wordt gebruik gemaakt van veel faciliteiten van XML (voor de liefhebbers: bijvoorbeeld verschillende schematalen en namespaces), en voor (intra- en inter-)documentverwijzingen, datums en talen worden internationale standaards gebruikt. Wat betreft de uitbreiding: er zijn onder andere onderdelen beschikbaar gekomen voor de codering van manuscriptbeschrijvingen, voor facsimiles en voor prosopografie (persoonsbeschrijvingen).

Tegelijkertijd is belangrijk werk gedaan om het TEI opener te maken, in verschillende opzichten. De infrastructuur is zo aangepast dat de taal van de documentatie gewijzigd kan worden. De documentatie is inmiddels gedeeltelijk beschikbaar in verschillende Europese talen, maar ook in het Japans en Chinees. Een andere vorm van openheid, die ook mogelijk is geworden, is de integratie van andere codeertalen, zoals docbook (voor technische documentatie) of SVG (voor bepaalde grafieken).

De belangrijkste vorm van openheid is echter wel dat er een infrastructuur is gecreëerd waarmee gebruikers een eigen TEI deelverzameling kunnen definiëren, inclusief eigen documentatie, hernoemde codes, en waar nodig uitbreidingen. Met een online toepassing, *Roma*, kunnen zulke TEI extensies worden aangemaakt.

Ook institutioneel is er het nodige gewijzigd. Sinds enige jaren is het TEI een consortium met als leden de faculteiten, wetenschappelijke instituten en digitale bibliotheken die de richtlijnen van het TEI gebruiken. De gezamenlijke TEI-gebruikers kiezen het bestuur en de Technical Council, en bepalen zo de verdere ontwikkeling van de standaarden. Alle TEI software is onder een open source licentie beschikbaar.

Niet dat nu alle wensen zijn gerealiseerd. De TEI richtlijnen zijn, voor wie er mee aan de slag wil, nog steeds niet het meest toegankelijke leesvoer. Meer toegankelijk trainingsmateriaal en handleidingen zijn dringend gewenst. Dat is dan ook wat het TEI de komende periode wil gaan realiseren. (Peter Boot)

www.tei-c.org